

Bok

Lettlest og leseverdig om intelligens

Jørgen Sundby

psykologspesialist og universitetslektor, Institutt for psykologi, Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet (UiT)

God allmennopplysning om intelligens og om begrensningene ved intelligenstesting.

Jon Martin Sundet *Hva er intelligens?* Universitetsforlaget, 2015. 160 sider.

Universitetsforlaget utgir pocketbøkene «*Hva er*» i en serie der de utfordrer noen av Norges fremste fagformidlere til å skrive både for nybegynnere og samtidig gi den viderekommende nye perspektiver om et emne. Nå har professor emeritus i psykologi, John Martin Sundet fra Universitetet i Oslo, skrevet *Hva er intelligens* – et fagfelt han kjenner fra innsiden etter mange års forskning og formidling. I løpet av 148 sider drøfter han flere av de store spørsmålene i emnet, slik som intelligensens plass i psykologien, avgrensninger fra andre begreper, en eller flere intelligenser, arv- og miljø, familie- og kultur-/ gruppeforskjeller, forandringer over tid, og til slutt en oppsummering om hvor intelligensforskningen står i dag, og hva man tenker framover. Han har også med referanser til videre lesing og en omfattende litteraturliste til slutt.

God formidling

Man kan ikke bli annet enn imponert over Sundets formidlingsevne. Intelligensbegrepet har alltid vært kontroversielt i vårt fag, men også mye anvendt, og har vært med på å gi faget legitimitet i samfunnet. Sundet balanserer mellom å formidle faktabasert forskning og et kritisk blikk både på forskningshistorien og dagens problemstillinger. Han er innom perioden med eugenikk og tendenser også i senere forskning mot for stor vekt på arvemessige forklaringer. Han drøfter også argumenter for et videre intelligensbegrep enn bare kognisjon, men påpeker at da overlapper man med andre begreper i psykologien. Han har en nyansert framstilling av hva intelligenstester kan predikere, og usikkerheten med slik prediksjon. Interessant er det at han tar opp den viktige begrensningen at intelligenstester aldri har vært gode på å predikere personers praktiske ferdigheter.

Kulturforskjeller og intelligens er viet flere sider i boka, særlig Flynn-effekten og mulige forklaringer på denne. Dette er som kjent Sundets eget forskningsfelt, og dette kan han godt. Han drøfter også innvendinger mot hvor stor plass rasjonell tenkning har i vår kognisjon, og har med kritiske perspektiver fra for eksempel Kahnemans *Tenke fort og langsomt*. Dette er utvilsomt en «bombe under hodeputen» for de som tror at det er intelligens og rasjonell tenkning som styrer oss mest til hverdags.

Innvendinger

Noen innvendinger er på sin plass. På tross av sin evne til kritisk drøfting så skinner det igjennom at Sundet først og fremst er en kultur- og miljøorientert psykolog. Det han skriver om arvelighetsforskning, er riktig, men det stopper ved tvillingforskning og epigenetikk. Den som leter etter moderne perspektiver fra molekylærgenetikken, vil finne lite. Noe bedre er det når han skriver om hjernen og intelligens, men lite fra sykdom og skade i hjernens innvirkning på kognisjon. Slike

perspektiver er i økende grad viktige i klinisk virksomhet, i takt med genetikkenes økende mulighet til å avdekke små delesjoner i arvematerialet, og tverrfaglige utredninger der så vel bildediagnostikk, elektrofysiologiske mål og kognitiv testing inngår.

Sundet har generelt viet lite plass til intelligensbegrepets og målingens plass i klinisk psykologi. Indirekte har han gjennom hele boka med mange innspill til klinikeren, men det savnes at han drøfter mer eksplisitt hva han mener er god versus mindre god klinisk praksis med intelligensbegrepet og -tester. Kanskje er ikke det så rart. Sundet er en av Norges mest fremragende intelligensforskere på store grupper, men har kanskje mindre erfaring med bruk av intelligensbegrep og -tester på enkeltpersoner.

Alt i alt synes jeg likevel boka er både lettlest og svært leseverdige, for psykologer som vil vie noen timers innsats for å følge med på hva som skjer på intelligensfeltet.